

ПАМ'ЯТІ КОСТЯНТИНА БОРИСОВИЧА ЯЦИМИРСЬКОГО

21 червня 2005 року пішов з життя вчений із світовим ім'ям, видатний хімік, доктор хімічних наук, професор, академік НАН України, заслужений діяч науки і техніки, член-кореспондент *Academia Peloritana dei Pericolanti* (Італія), почесний член Польського хімічного товариства, доктор *Honoris causa* Вроцлавського університету, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, премії ім.Л.В. Писаржевського НАН України, премії ім. Л.О. Чугаєва АН СРСР, Золотої медалі ім. Я. Гейровського Чехословацької академії наук Костянтин Борисович Яцимирський.

К.Б. Яцимирський народився 22.03 (4.04) 1916 року в селі Пологи Винницької області. У 1934 році з відзнакою закінчив лісовий технікум і працював лісоводом протягом двох років. Саме в цей час було написано його першу творчу наукову працю — "Орехи Аман-Кутана". У 1936 році він вступив до хімічного факультету Середньоазійського державного університету в Ташкенті. В університеті під керівництвом професора М.І. Усановича він досліджує кислотно-основні взаємодії. Узагальнені у захищеній з відзнакою у червні 1941 року дипломній роботі ці дані стали основою кандидатської дисертації, що була захищена вже у серпні цього ж року.

Під час Великої Вітчизняної війни К.Б. Яцимирський служив викладачем військово-хімічної справи у Подільському піхотному училищі. Після демобілізації в 1945 році К.Б. Яцимирський займався науково-педагогічною діяльністю в Іванівському хіміко-технологічному інституті. При підтримці члена-кореспондента АН СРСР А.Ф. Капустинського виконує дослідження у галузі термохімії комплексних сполук, захищає у 1948 році докторську дисертацію, видає монографію "Термохимия комплексных соединений" і разом з учнями розробляє методи визначення констант стійкості координаційних сполук. Дослідження гомогенно-каталітичних реакцій з участю комп-

лексів дозволили К.Б. Яцимирському закласти у 50-ті роки підвалини високочутливих кінетичних методів аналізу.

У 1961 році К.Б. Яцимирський обирається членом-кореспондентом Академії наук УРСР і у 1962 році повертається на свою батьківщину — Україну, до Києва. З 1962 року він працював завідувачем відділу ІЗНХ АН УРСР. У 1963—1978 роках очолював Відділення хімії та хімічної технології АН УРСР. У 1964 році його обрано академіком АН УРСР. З 1969 по 1982 рік К.Б. Яцимирський — директор ІФХ АН УРСР. Останні роки життя він був радником дирекції ІФХ НАНУ.

К.Б. Яцимирський — видатний вчений, засновник і голова вітчизняної школи з фізико-неорганічної хімії та біонеорганічної хімії. Він автор понад 1000 наукових праць, в тому числі 24 монографій і підручників. Серед його учнів 18 докторів та 64 кандидати наук.

Багатогранна творча діяльність К.Б. Яцимирського характеризувалась виключною інтуїцією стосовно нових напрямків у хімічній науці. Вагомий внесок у сучасну координаційну хімію зробили фундаментальні роботи К.Б. Яцимирського в галузі термохімії комплексних сполук, термодинаміки та кінетики процесів комплексоутворення в розчинах та розтопах, спектроскопії та електронної будови комплексних сполук *d*- та *f*-перехідних металів, їх окисно-відновних та каталітичних властивостей, взаємного впливу координованих лігандів, у галузі синтезу та дослідження комплексів металів з новими класами лігандів, у тому числі з макроциклічними лігандами.

К.Б. Яцимирський вніс вагомий внесок у становлення координаційної хімії макроциклічних сполук, виявив нові ефекти йонів металів у коливальних хімічних реакціях, знайшов кількісні критерії та підходи до аналізу детермінованого хаосу в хімічних системах, сформулював основні принципи управління окисно-відновними властивостями комплексів металів та стабілізації незвичних ступенів окиснення перехідних металів.

Плідну наукову і науково-організаційну діяльність К.Б. Яцимирський протягом більше 40 років поєднував з педагогічною працею, він майстерно читав курси аналітичної хімії і теорії хімічного зв'язку.

Він був організатором і відповідальним редактором журналів "Известия высших учебных заведений. Химия и химическая технология" і "Теоретическая и экспериментальная химия".

К.Б. Яцимирський нагороджений орденами "Знак Пошани", Трудового Червоного Прапора (двічі), Жовтневої Революції, "За заслуги" III ступеня та медалями.

Світлий образ Костянтина Борисовича Яцимирського — видатного вченого, мислителя, чудової людини — назавжди залишиться у серцях всіх, хто з ним спілкувався.